

Алла КОСТОВСЬКА

Національна академія наук України

Поміж циганами й ромами: стереотипи й дискримінація в українських інтернет-ЗМІ

У 2013 році Координаційною радою Всеукраїнської правозахисної спілки „Коаліція з протидії дискримінації в Україні” запроваджено щорічну антипремію „Дискримінація року”. Її присуджують у кількох номінаціях особам та організаціям, котрі грубо порушують принципи рівності та недискримінації. Зокрема, у грудні 2016 року у номінації „Реально Г (ганебний дискримінаційний вчинок)” конкурсна комісія обрала „переможцем” сільську раду Лоцинівки (Одещина), яка прийняла рішення примусово виселити ромів із села, чому передували погроми ромських домівок місцевим населенням. І це незважаючи на прийняту Кабінетом Міністрів „Стратегію захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року”.

Варто нагадати, що ромська спільнота є найменш інтегрованою і найбільш маргіналізованою нацменшиною не тільки в Україні, а й на теренах Євросоюзу. У „Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року”¹ наголошено, що за даними Всеукраїнського перепису 2001 року 47,6 тис. осіб визначили свою належність до ромської національності. Й при цьому вони досі залишаються чи не найбільш соціально вразливою нацменшиною. Причини різні: низький рівень освіти, відсутність у багатьох ромів будь-яких документів, високий рівень безробіття, кочовий спосіб життя, певна ієрархія в закритих спільнотах тощо.

Разом з тим окремої уваги потребує проблема упередженого ставлення до ромів, створена культивуванням в суспільстві усталених стереотипів про них та нетолерантним висвітленням більшістю медіа новин, пов’язаних із представниками ромської спільноти. Саме цю проблему на прикладі матеріалів ЗМІ,

¹ *Стратегія захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року*, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/201/2013#n10>, [08.04.2013].

присвячених ситуації в селі Лошинівка й опублікованих українською мовою в інтернет-мережі, та коментарів до них і буде проаналізовано у цій статті.

Останнім часом простежується тенденція використання назви *роми* замість назви *цигани*, оскільки останню правозахисники вважають нетолерантною, і її рекомендовано уникати. У „Словнику української мови” знаходимо тільки визначення слова *цигани*: „Народність індійського походження, що живе невеликими групами майже в усіх країнах світу; особи, які належать до цієї народності”². Отже, в той час така назва не сприймалася як дискримінаційна. Натомість „Енциклопедія історії України” подає словникову статтю про цю національність саме під назвою *роми* ³.

Тривалий час і в нас, і в багатьох інших країнах узвичаєним вважався екзонім *цигани* (пор.: білор. *цыганы*, болг. *цигани*, чес. *sikáni*, пол. *cyganie*, латв. *čigāni*, литов. *čigonai*, фр. *tsigane*, ісп. *gitano*, португ. *ciganos*, італ. *zingari*, угор. *cigányok* та ін). Попри це самі представники нацменшини вважають таку назву образливою і надають перевагу самоназвам *роми*, *ром*, що в перекладі означає „людина”. З одного боку, самих лише нарікань і особистих уподобань ромів було б недостатньо для такого радикального перейменування. З іншого боку, стереотипи про цей народ, які століттями панували (і продовжують панувати) в суспільній свідомості, закріпилися і в мові. Це добре ілюструє добірка фразеологізмів: *крутити, як циган сонцем; ласий, мов циган на сало; хотіти, як циган копійку; міняється, як циган; чорний, як циган; поштивий, як циган; багатий, як циган на блохи; циганське життя; циганська правда*. Як бачимо, наведені вислови мають переважно негативну конотацію, виставляючи ромів у не вельми привабливому світлі. Саме тому рекомендації вживати семантично нейтральний етнонім *роми* замість негативно забарвленого екзоніму *цигани* видаються цілком доречними.

Про актуальність згаданої проблеми й в інших країнах свідчить, наприклад, збірник наукових праць „Медіа меншин. Меншини в медіях” (*Media mniejszości. Mniejszości w mediach*)⁴, окремий розділ якого присвячено образу національних та етнічних меншин. Образ ромської спільноти у ЗМІ Великопольського воєводства аналізує, зокрема, Патрик Павелчак. Дослідник виділяє 4 аспекти висвітлення образу ромів: як представників злочинного світу; як спільноту, що вже довгий час зазнає дискримінації; як активістів, що провадять активну культурну та соціальну діяльність; як людей, що в побуті зазнають великих злиднів.

Кармен Ер’явец у статті „Відоображення в медіа дискримінації ромів у Східній Європі на прикладі Словенії”⁵ теж робить спробу проаналізувати (тематично

² *Словник української мови*, т. 11, Київ 1980, с. 208.

³ М. Тяглий, *Роми* [в:] *Енциклопедія історії України*, т. 9, Київ 2012, с. 288.

⁴ *Media mniejszości: mniejszości w mediach*, pod red. M. Adamik-Szysiak, E. Godlewskiej, Lublin 2014.

⁵ К. Ер’явец, *Media Representation of the Discrimination against the Roma in Eastern Europe: The Case of Slovenia* [w:] „Discourse & Society”, V. 12, 2001, p. 699–727.

і структурно) новини для висвітлення проблеми дискримінації ромського населення. Вона доходить висновку, що ромів зображають переважно в негативному світлі, відповідні мовні сигнали помітні вже в заголовку, новини часто мають аксіологічний характер, чітко спостерігається явище криміналізації етносу.

Названі ознаки є складниками такого явища, як „мова ворожнечі”. С. Колосов, вивчаючи питання конструювання соціальної ненависті в мовленні, визначив низку типових ознак мови ворожнечі⁶, серед яких найзначущішими в аналізованому контексті вважаємо: неправомірне узагальнення (перенесення різних негативних рис окремих представників групи на всю групу, а також покладання провини за дії окремих представників на всю групу); формування й закріплення негативного стереотипу, образу групи; виключення можливості знайти спільну мову, компроміс; поляризація оцінок; оцінка стилю життя, традицій і культури однієї групи як неприродних, шкідливих, небезпечних.

М. Кондратюк наголошує, що ЗМІ можуть створювати негативні настрої серед читачів і підвищувати рівень напруженості. Проте у конфліктах ЗМІ можуть відіграти не лише негативну роль, формуючи агресивне ставлення до противника конфлікту. Мас-медіа можуть використати певні методи, які залагодять конфлікт і посприять його вирішенню без матеріальних і людських утрат⁷.

У свою чергу М. Кроз та Н. Ратинова⁸ виділяють основні методи впливу – переконання, навіювання, маніпуляція – на основі яких будуються прийоми комунікативного впливу ЗМІ на читацьку аудиторію: експлуатація страхів і побоювань людей стати жертвами злочину; упереджена подача інформації; апеляція до думки компетентних (з погляду автора) експертів; опора на твердження авторитетних осіб; використання питальних форм як спосіб мовного впливу на аудиторію; тенденційний добір у повідомленні фактів і аргументів, що обґрунтовують та підтверджують позицію автора; маніпуляція статистичними даними, цитатами, свідченнями очевидців.

Перед безпосередньою спробою аналізу матеріалів інтернет-ЗМІ доречним вважаємо коротко описати ситуацію, що спричинила їхню появу. В селі Лощинівка на Одещині сталося вбивство 8-річної українки, в якому запідозрили друга сім'ї ромської національності. Односельці, почувши про це, влаштували погроми будинків, які належали чи орендувалися іншими ромськими сім'ями. Останні, щоб уникнути самосуду, змушені були втікати із села. Сільрада підтримала рішення про примусове виселення. Варто згадати також те, що в результаті село покинули не всі ромські сім'ї, а лише ті, хто осів там відносно недавно

⁶ С. Колосов. *Конструирование социальной ненависти в дискурсе: автореф. дис. ... канд. филол. наук*, Тверь 2004.

⁷ М. Кондратюк, *Інформаційна війна та роль мас-медіа в міжнародних конфліктах* [в:] „Вісник Харківської державної академії культури”, вип. 41, Харків 2013, с. 108–113.

⁸ М. Кроз, Н. Ратинова, *От языка вражды к возбуждению ненависти: проблемы судебно-экспертной оценки ксенофобских материалов СМИ* [в:] *Язык вражды против общества*, сост. А. Верховский, Москва 2007, с. 226–247.

– кілька років тому, тоді як три сім'ї старожилів, серед яких і родичі обвинуваченого, досі живуть в Лощинівці.

Насамперед відзначимо позитивну тенденцію поступової відмови ЗМІ від екзоніму *цигани* на користь етноніму *ром*. Показовим тут є випадок із матеріалом на сайті ТСН: спочатку було опубліковано новину під заголовком „*Цигани відмовилися повертатися за речами в село, де сталися погроми*”, однак невдовзі її підкоригували на „*Роми відмовилися повертатися за речами в село, де сталися погроми*”.

Контент-аналіз опрацьованих матеріалів свідчить про те, що в більшості видань кількість слів з коренем *ром-* значно переважає кількість слів з коренем *циган-* (див. табл.). Траплялися статті, в яких взагалі відмовилися від останнього. Щоправда, тут можна говорити як про мовну політику видання загалом, як-от „Українська правда”, так і про стиль окремих журналістів чи стиль цитованого джерела. До прикладу, у матеріалах, викладених на сайті “Дзеркало тижня”, не спостерігаємо закономірної переваги одного над іншим. Трапилося також кілька статей, у яких досі переважає номінація *цигани* як, наприклад, у матеріалі „*Цигани біжать від розправи з Лощинівки*” ресурсу znaj.ua. На цю статтю варто звернути увагу з кількох причин: 1) чергове закріплення стереотипу про криміналізацію ромського етносу; 2) форма множини *цигани*, хоча підозрюваний у злочині один (і це досить тенденційно, що буде видно з наступних аналізованих матеріалів); 3) використання теґу „цигани вбили дівчинку”, що є абсолютно неприпустимим з погляду стандартів журналістики.

№	Видання	Назва матеріалу	Співвідношення вжитих слів з коренями <i>циган-/ром-</i>
1	Дзеркало тижня (ДТ)	В Одеській області влаштували циганський погром і ухвалили виселити всіх ромів із села	5/6
2	ДТ	Лощинівський бунт	11/26
3	Лівий берег	Жителі Лощинівки Одеської області вимагають виселити циган із села	3/6
4	Українські Новини	Біля Ізмаїла люди вимагають негайно виселити ромів і спалити їх будинки	1/8
5	Кореспондент	Саакашвілі прокоментував події в Лощинівці	3/2
6	112 ua	Саакашвілі про погроми ромів у Лощинівці: Там реально притон	0/4
7	Українські реалії	Погроми ромів у Лощинівці влаштували болгари – журналіст	1/2

8	Інтрафакс	Поліція не знайшла наркотиків у зруйнованих будинках циган у Лощинівці	3/5
9	Znaj.ua	Цигани біжать від розправи з Лощинівки	6/2
10	Новини Закарпаття	Цигани жорстоко вбили невинне дитя	1/0
11	24 канал	Є роми, а є цигани... Дитину вбили якраз таки цигани	6/1
12	Українська правда (УП)	Вбивство дитини на Одещині спровокувало масові заворушення	0/1
13	УП	Ромські погроми на Одещині: Хто перший кинув камінь?	1/12
14	Факти	Убивство у Лощинівці: Азов оголосив війну “циганській чумі”	6/3
15	Ukr.media	«Цигани, геть! Якщо правоохоронці не покарають винного, ми влаштуємо другу «хвилю» погромів» - жителі с. Лощинівка	1/5
16	ТСН	Роми відмовилися повертатися за речами в село, де сталися погроми	4/10
17	Новое время	Вбивство у Лощинівці: Роми погодились виїхати із села	2/10
18	Тиждень.ua	Як Лощинівка дійшла до циганських погромів	17/16
19	УНІАН	Вбивство дівчинки на Одещині: з села Лощинівка виселяють всіх ромів	1/9

На місцевому інформаційному ресурсі „Новини Закарпаття” було опубліковано новину „Цигани жорстоко вбили невинне дитя”. В заголовку насамперед впадає в очі різке негативно забарвлене протиставлення (жорстокий злочинець – невинна жертва). В цій новині показовим є те, що в тексті про національну меншину немає жодного слова, вказано лише: „Також правоохоронці повідомили, що зловмисника, якого підозрюють у цьому зухвалому вбивстві, вдалося затримати”, що суперечить заголовку і тим самим автоматично спростовує наведену в ньому форму множини *цигани*. Важливо також наголосити на тому, що Закарпаття – це той регіон України, де проживає найбільше представників ромської національності. Тож подібне збурювання суспільної ненависті до ромів у цьому краї може мати особливо негативні наслідки і спричинити міжетнічні конфлікти.

Використання форми множини у двох наведених прикладах яскраво демонструє таку ознаку мови ненависті, як покладання провини за дії окремих представників

на всю групу. Хоча підозрюваним у злочині виступає один представник етнічної меншини, винуватять у цьому всю меншину, що пояснює також загальну мотивацію селян в описаній ситуації.

В „Українських новинах” було опубліковано новину „*Біля Ізмаїла люди вимагають негайно виселити ромів і спалити їх будинки*”. Про те, що заголовок не відповідає реальності, можна зрозуміти з лід-абзацу: „*Думки жителів села Лощинівка, що біля Ізмаїлу, розділилися: одні пропонують дати місцевим ромам час, щоб зібрати речі і залишити населений пункт, інші наполягають на тому, щоб прямо зараз спалити будинки, де проживають представники цієї національності*”. Тобто попри те, що не всі селяни прагнули розправи, саме цю вирвану з контексту фразу з певною спонукальною конотацією, посилено прислівником *негайно*, винесено в заголовок, що створює у читача хибне враження про подію. У статті вжито також стилістично забарвлений вислів *мисливці за ромами*, продовжуючи „мисливську” тематику фото до новини підписано: „*Полювання на ромів під Ізмаїлом*”.

Досить полярними виглядають і заголовки новин про реакцію на подію губернатора Одеської області Міхеїла Саакашвілі. Для прикладу можна порівняти нейтральний заголовок видання „Кореспондент” – „*Саакашвілі прокоментував події в Лощинівці*”, і сайту 112.ua – „*Саакашвілі про погроми ромів у Лощинівці: Там реально притон*”. Імовірно, другий заголовок сформульовано саме так для більшого ефекту й більшої кількості переглядів, та це не виправдовує конструювання соціальної ворожнечі через маніпулювання словами високопосадовця.

Окремо слід звернути увагу на інший формат матеріалів – новини, передруковані з фейсбук-сторінок (а за останні роки персональні сторінки публічних осіб почали сприймати як окремі персоналізовані ЗМІ) авторитетних людей, лідерів думок чи різнопрофільних експертів. Щоб проілюструвати негативний ефект такого формату, наведемо два приклади.

У виданні „Українські реалії” опубліковано новину „*Погроми ромів у Лощинівці влаштували болгари – журналіст*”, що є цитуванням фейсбук-допису журналіста Дениса Казанського, який криміналізує не тільки ромську, а й болгарську нацменшину, тим самим начебто знімаючи відповідальність з українців і переносячи все в площину сутичок представників місцевої етнізованої мафії: „*І взагалі Бессарабія дуже строката в етнічному плані, і такі явища як етнічна мафія і сутички на національному ґрунті для цієї місцевості зовсім не рідкість*”.

Ще однією публікацією такого формату, а разом і ще одним підтвердженням розрізнення нейтральної/негативної семантики понять роми/цигани, є передрукований на інтернет-сторінці 24 каналу фейсбук-допис політолога і блогера Миколи Давидюка під заголовком „*Є роми, а є цигани... Дитину вбили якраз таки цигани*”. Тобто висловлення, які, очевидно, є вкрай суб’єктивними й упередженими подаються як окрема новина й передруковуються ЗМІ, за рахунок чого стереотипи ретранслюються на значно більшу аудиторію.

Також до засобів створення напруги й негативного ставлення читачів до ромської спільноти належить мілітарна лексика. Чи не в кожній другій статті йдеться про те, що „*правоохоронці створили коридор*”, щоб роми могли безпечно залишити населений пункт. Використовують також лексему *війна*, що гіперболізує ситуацію й підносить її з рівня місцевого конфлікту до рівня національної загрози. Прикладом є новина „*Убивство у Лоцинівці: Азов оголосив війну „циганській чумі*”“, опублікована на сайті „Фактів”. Яскравий засіб експресивізації заголовку — вислів *циганська чума*. Цитоване в тексті повідомлення представників „Азову” є заклик до дій, спрямованих проти ромського населення, всім представникам якого приписують злочинну наркодіяльність: „*Ми готові не допустити фізичного насильства, яким загрожують представники етнічної мафії. Тепер ми починаємо боротьбу проти наркобізнесу по всій Одеській області, чекаємо на підтримку серед населення і добровольців, які будуть їздити разом з нами і ламати хребет циганській системі наркотрафіку!*”.

На завершення доречно згадати також про коментарі як реакцію громадськості й відображення панівних настроїв. Видання „Дзеркало тижня” опублікувало на своєму сайті досить велику статтю „*Лоцинівський бунт*”, у якій було зроблено спробу всебічного аналізу ситуації, подано факти, думки різних сторін – селян, губернатора області, правозахисників, голови місцевого ромського конгресу; щоправда, не наведено коментарів самих ромів-вигнанців. Причиною бунту журналістка називає бездіяльність влади й правоохоронних органів, а в тексті досить часто трапляються вкраплення художнього стилю й використання слів з емоційно-оцінним відтінком („*Звістка про звіряче нічне вбивство дитини накрила село чорною хмарою гніву 27 серпня*”; „*Самосуд як засіб самозахисту*”; „*Свій же вихлюпнутий гнів селяни пояснили тим, що хотіли захистити своїх малолітніх дітей від свавілля циган*”). Коментарі, залишені під статтею, демонструють глибоку вкоріненість негативних стереотипів:

„*А лоцинівцям – наш респект! Нарешті, дали відсіч орді грабіжників. Молодці!*”

„*Цікава логіка в автора. Спосіб життя ромів, які не працюють а живуть за рахунок обкрадання і грабунку місцевого населення, продажу наркотиків, не являється порушенням прав і дискримінацією місцевого населення ромами, а спроба населення захистити власні права (незаконними методами, так як із-за бездіяльності правоохоронних органів закон не діяв) вважається порушенням прав і дискримінацією ромів. Яких прав? Жити за рахунок краж і грабунку? Не працювати, бути народом-паразитом?*”

Одним з видань, що намагається послідовно дотримуватися принципів толерантності й неупереджено висвітлювати інформацію, є „Українська правда”. У новині „*Вбивство дитини на Одещині спровокувало масові заворушення*” про національну належність потенційного злочинця згадано тільки в прикінцевому реченні, а стаття „*Ромські погроми на Одещині: Хто перший кинув камінь?*” є матеріалом, що роз’яснює погляди правозахисників на ситуацію,

що склалася. Така подача інформації викликає обурення в деяких читачів, які пишуть про це в коментарях, та, попри це, трапляються й поодинокі думки на захист ромів як меншини, наприклад:

„Нічого не хочу казати, серед ромів теж є нормальні люди, але це швидше виняток, а не правило”.

„Жителі все вірно зробили, циганва – це гнилий народ, який ніколи ніде не працював, завжди побирався і займався кражками. Розповсюдження наркотику в їх середовищі процвітає, мусорня їх кришує, так, що гнати цю заразу вже давно пора з України, нехай забираються на свою батьківщину в Індію.”

„Це є ракова пухлина в українському суспільстві. Отримують шалені гроші від держави (детські), ніде не працюють, до збройних сил не йдуть, постійно „сито й п»яно». Кількість циган зросла в Україні неймовірно (подяка уряду за фінансову підтримку). Ймовірно, кількість конфліктів буде зростати, на превеликий жаль...”

„Є безліч ромів, котрі нормально і повноцінно інтегрувались в суспільство. І ніхто крім них самих навіть і не згадує про їхнє походження – самі працюють, як можуть, їх діти вчаться. З іншого боку: в селі неподалік група ромів зайняли покинуту хату. З одного боку: вони ведуть цілком нормальне господарство: обробляють землю, розводять тварин. А з іншого боку: вся ця група щодня розповзається по оточуючих містечках і селах, пристає до пасажирів електрички, клянчить в них. Діти їх ніколи не ходили до школи і шанси цих дітей на нормальну інтеграцію в суспільство мінімальні...”

„Щоби вони там про себе не говорили, в основному це нація нероб і злочинців, яка з нормальними людьми ніколи не вживалася. Їм в Індії, звідки вони родом, треба створити свою державу і варитися у своєму соці, а не жєбрати і красти між людьми!”

Як бачимо, проблема дискримінації ромів залишається вкрай актуальною в світі та в Україні зокрема. Попри це, відчутними є результати роботи правозахисних українських та міжнародних організацій, що відстоюють засади толерантного висвітлення інформації в різного роду медіа. Індикатором можемо назвати поступову відмову від екзоніму *цигани* на користь етноніму *роми*. Частково ці зміни впроваджуються завдяки мовній політиці видань, частково – завдяки ініціативі окремих журналістів.

Особливо гостро проблема нетолерантного висвітлення подій за участю ромів стоїть у західному регіоні, де представників цієї національності проживає найбільше і де така поведінка ЗМІ може завдати більшої шкоди. Використовуючи “мову ворожнечі”, ЗМІ зображують ромів переважно як представників злочинного світу: злодіїв, убивць, наркоторговців, таким чином узагальнюючи негативні риси окремих представників групи на всю групу і в підсумку маємо криміналізацію всієї національності. Такі новини мають яскраво виражений аксіологічний характер і експлуатують страхи людей стати жертвами злочину. Інколи подібне навіювання відбувається за рахунок використання вибіркових фейсбук-дописів окремих лідерів думок.

Результатом цього всього є відображене у коментарях до новин покладання провини за злочини окремих представників ромської спільноти на всю спільноту. Сподіваємося, що надалі журналісти й редактори ЗМІ проведуть „роботу над помилками”, уникатимуть „мови ворожнечі” і в подібних конфліктах спрямовуватимуть свій інструментарій комунікативного впливу не на розпалювання агресії, а навпаки – на пошук порозуміння.

ЛІТЕРАТУРА

- Колосов С., *Конструирование социальной ненависти в дискурсе: автореф. дис. ... канд. филол. наук*, Тверь 2004.
- Кондратюк М., *Інформаційна війна та роль мас-медіа в міжнародних конфліктах* [в:] „Вісник Харківської державної академії культури”, вип. 41, Харків 2013, с. 108–113.
- Кроз М. Ратінова Н., *От языка вражды к возбуждению ненависти: проблемы судебно-экспертной оценки ксенофобских материалов СМИ* [в:] *Язык вражды против общества*, сост. А. Верховский, Москва 2007, с. 226–247.
- Словник української мови*, т. 11, Київ 1980, с. 208.
- Стратегія захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року*, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/201/2013#n10>, [08.04.2013].
- Тяглий М., *Роми* [в:] *Енциклопедія історії України*, т. 9, Київ 2012, с. 288.
- Erjavec K., *Media Representation of the Discrimination against the Roma in Eastern Europe: The Case of Slovenia* [w:] „Discourse & Society”, V. 12, 2001, p. 699–727.
- Media mniejszości: mniejszości w mediach*, pod red. M. Adamik-Szysiak, E. Godlewskiej, Lublin 2014.

Мета цієї статті – визначити особливості дискримінації ромів в українських інтернет-ЗМІ на прикладі однієї новини. Необхідність такої роботи полягала в частому використанні ненависті та дискримінації ромської спільноти в Україні. Особлива увага приділяється способам масової маніпуляції та їх реалізації. Розгляд онлайн-газет з точки зору ненависті та функціонування етнічних стереотипів може бути ефективним способом формулювання критеріїв лінгвістичного досвіду та реалізації мови толерантності.

Ключові слова: ненависна мова, ксенофобія, толерантність, ромські люди, інтернет-газети, стереотипи.

BETWEEN GYPSIES AND ROMA: DISCRIMINATION AND STEREOTYPES IN UKRAINIAN ONLINE NEWSPAPERS

The purpose of this article is to define the features of discrimination against the Romani people in Ukrainian online newspapers on the example of one newsbreak. The necessity of such work was entailed by a frequent use of hate speech and discrimination of the Romani community in Ukraine. Special attention is paid to methods of the media *manipulation* and their implementation. Some representative feedback under the articles has also been considered. Consideration of the online newspapers in terms of hate speech and ethnic stereotypes functioning can be an effective way to formulate linguistic expertise criteria and implementation of language of tolerance.

Key words: hate speech, xenophobia, tolerance, Romani people, online newspapers, stereotypes.

zgłoszenie artykułu: 30.06.2017 r.
przyjęcie artykułu do druku: 10.01.2018 r.